

AZ „ILLEMHELY” TÖRTÉNETE AZ ÓKORTÓL NAPJAINKIG

DR. JUHÁSZ ENDRE

Az élő szervezetek természetes fiziológiája létfenntartásuk érdekében a táplálkozás, melyhez hozzátartozik az anyagcsere, ami nem más, mint a salakanyagok eltávolítása a szervezetből.

Az emberiség történetéhez is ugyan úgy hozzátartozik ez az életfunkció, azonban ennek kielégítése az idők folyamán a külső tényezők körülményeinek változása során, – az életminőség fejlődési szakaszait követve – lényeges átalakuláson ment át.

A két lábra emelkedett tápanyaglánc csúcsán helyet foglaló ember testfelépítéséhez leginkább megfelelő három fázist kielégítő ürítési póz a comb és a gerinc l der alakját követve a guggoló-ülő helyzet vált a legmegfelelőbb elhelyezkedésnek.

Ezt követően ősidők óta kereste egyrészt az éghajlat, másrészt a „társadalmi berendezkedés” externális tényezőihez igazodó a kényelmi adottságokat. (eszközök és funkciót kiszolgáló helyek). Számunkra a kiindulás kissé bizarrnak tűnik. Egyszerűen a szeméremnélküli nyilvános, koedukált ürítő helyek használata az újkorban még a kevésbé civilizált környezetben sem elképzelhető. A tabu témák változásai e téren is mind a fejlődéshez, mind a fejlesztésekhez egyaránt ösztönző hatást fejtettek ki

Etimológiailag nézve a magyar nyelv mind az anyagcsere termékekre, mind az tevékenységgel kapcsolatos helység elnevezésére számtalan szinonimát jegyez (retki, árnyékszék, budi, klotyó, WC, 00, stb.) A vulgárisnak számító „ szar ” vagy „szarni” szavunk – ami ma már lassan szinte irodalmi kifejezés – finn eredetű és a XVIII. században kezdett elterjedni.

A fennmaradt írásos emlékek közül kiemelkedik Mózesnek a táborban élő zsidók számára szóló egészségügyi intelme, mely az Ótestamentum Tóra V. könyve 23. fejezet 12-13. versében szó szerint így rendelkezik:

”A táboron kívül valami helyed is legyen, hogy kimehess oda. - És legyen ásócskád a fegyvered mellett, hogy amikor leülsz kívül, gödröt áss azzal, és ha felkelsz, betakarhassad azt, ami elment tőled.”

A nomád életmódon vagy szórványosan, sátorban, jurtában élő, alacsony laksűrűségű területeken meg volt a lehetőség a rövidúton való természetben történő ürítésre, amit egy vagy két leszúrt karóban való kapaszkodással leegyszerűsített módon meg tudtak oldani. Az ókori ”városiasodás” folyamatában, amikor is bizonyos szintű civilizáltsági igény megjelent, előtérbe került a „környezet szennyezettségének” csökkentésére irányuló hatósági beavatkozás.

Az illemhely történelmi emlékei leginkább az ókori Római Birodalom fővárosához, azaz magához Rómához kötődnek. A város. a mai Toscana térségében kialakult virágzó Etruszk Birodalomból vált ki (Kr.e. 510.) és rövid idő alatt a Mediterrán térség egyeduralkodójává nőtte ki magát. A közel egy millió lélekszámra felfutott Róma – mint a kialakult birodalom központja – Traianus császár idejében már majd 6,0 millió km² kiterjedésű terület felett uralkodott.

Róma lakosságának dinamikus növekedése igen jelentős vízhiánnyal járt, mert a városban és a környékben lévő kutak és források vizei már nem tudták ellátni a szükségleteket, emiatt kénytelenek voltak mesterséges, végig gravitációs távvezetékek kiépítésével a hiányt pótolni. Valójában végső fokon ez váltotta ki, hogy létrejött az Ó kor egyik legcsodálatosabb vízellátó rendszere. E helyen is megemlíthető, hogy az összesen 9 szárnyvezetékéből (akvadukt) álló 416 km hosszú. távvezeték átlagosan ~800 ezer m³/d vizet volt képes ontani a városba.

Említésre méltó, hogy a hatalmas birodalom nem volt Róma centrikus. A provinciákban -egyes kevésbé ellenőrizhető feljegyzések szerint - 226-ig összesen 108 nagyterjedésű – mai kifejezéssel regionális távvezetékes - csodálatra méltó vízvezeték hálózatot építettek ki. E mellett Rómát követve a nyilvános illemhelyek is hasonló módon kerültek kialakításra.

A bő vízellátásnak köszönhetően számos szökőkút és megszámlálhatatlan közkút díszítette Róma utcáit (ez a hagyomány mai napig is jellemezi az Örök várost). Ez a nagy vízmenyiség járult hozzá a korabeli „vízfolyásos” illemhelyek kialakításához és annak használati kultúrájához”

A Római Birodalomtól egészen a középkorig természetes volt, hogy a nők és a férfiak a koedukált wc-khez hasonlóan nyilvános fürdőkbe jártak. Ezeket az állam építtette és működtette. Nemcsak „megkönnyebbülés”, a fürdés, de a társasági élet helyszínei is voltak.

A házakba elzáró szerelvények hiányában a víz szabadon áramlott át. A lakásokban nem volt „egészségügyi” helység, minden udvarban koedukált társas „latrinát” építettek, amely alatt folyamatosan bugyogott a víz, magával ragadta az ürüléket és vizelettel együtt vitte az utcára. Az oda kifolyt urinás vizet mosodások számára gyűjtötték össze és mosásra hasznosították.

1. kép. Családi „retorád”

Diocletianus császár idejében, Rómában 144 nyilvános koedukált árnyékszék működött, melyeket a közigazgatás a rendszerint bérlőkkel kezeltetett. A kellemes forrásvíz felett a használók nem csupán

megkönnyebbültek, hanem nagy élvezettel hűsöltek trécseltek, megbeszéléseket folytattak, stb., miközben az áramló víz a potyogtatott terméket alóluk az utcára szállította annak minden kellemetlen következményével egyetemben.

2. kép. Feltárt Róma korabeli koedukált, nyilvános illemhely

Egyes leírások szerint az üreges padozatok alá az akkori titkos „rendőrség” összeesküvésektől tartva besúgókat bujtatott el, akik kihallgatták a gondtalanul beszélgetéseket.

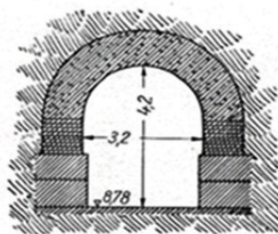

3. kép. Hűsölés és trafikálás a közös illemhelyen

Altestük tisztítására egy 30-40 cm hosszú bot végére spongyát erősítettek (replika xilospongium), amit használat előtt - amint a képen is látható - a közepén elhelyezett sós tenger- vagy citromos vizet tartalmazó medencében „áztattak”. Ezek közös használatúak voltak és hozzá tartoztak a helyhez. Arról nem szól a fáma, hogy milyen gyakran cserélték, viszont mai szemmel melegágyat képezhettek fertőzéseknek, járványoknak.

A mindig pénzhiányban küszködő Vespasianus császár 79-ben megadóztatta a mosodások számára az utcára kifolyt urinát gyűjtőket és minden bizonnyal a wc-t kezelőket. Fiának a későbbi Titus császárnak rosszallására, – mely mondás szállóigévé vált - így válaszolt: „Szagold meg, látod a pénznek nincs szaga”!

Feltétlen meg kell említeni az Ókor egyik Római nevezetes létesítményét a Kr.e. 514-ben épített híres **Cloaca Maximát**. A vízvezetékeken folyamatosan áramló és az utcára kiengedett víz, valamint a hegyekről lezúduló csapadék Róma mélyebb részeit teljesen elmocsarasította. A házak udvarában elhelyezett medencék az „illemhelyekből” kivezetett fekáliát bár némiképp visszatartották, de a híg rész – mások mellett az urina – azon túlcsurogva az utcán pangva bűzt és különösen a mély mocsaras részeken maláriát terjesztett.

4. kép. A Cloaca Maxima metszete és belső képe

E mocsarak lecsapolásához a Tiberisbe (mai nevén Tevere) torkolló csatornákat építettek, melyek az áldatlan állapot megszüntetésén túlmenően a területeket hasznosíthatóvá, mezőgazdasági művelésre is alkalmassá tették. Ezeket a csatornákat később lefedték s ugyanekkor a házak kifolyóit, valamint az utcai víznyelőket bekötötték s ez által azok is szennyvíz-csatornává váltak. Így épült ki a Róma egyik nevezetes építménye a két ezer éve üzemelő 738 méter hosszú simára faragott kövekből megépített nagyméretű Cloaca Maxima.

A Római Birodalom bukásával (Kr.u. 486) véget ért a csatornázott, nyilvános illemhelyek kora. A fallal körülvett, túlszűföldött középkori városokban nem volt lehetőség csatornázásra, a nyilvános WC-k ötlete pedig fel sem merült. Ezek hiányában a lakók többnyire a városfal tövében intézték szükségleteiket.

A városi lakosság szaporodásával előtérbe került a zártabb és felfelé történő építési mód, ahol a szabadba történő test maradék ürítésére még kevesebb hely jutott. A korabeli várépítkezés magas fala arra kínálta a lehetőséget, hogy az épületet „megnyújtva” a potyogtatást egy ülőkével ellátott balkonszerű fölkében végezzék és a „matéria” a várárokba hullott.

5. kép. Falon kívülre helyezett árnyékszék

A bélsár annak rendre-módja szerint alatta el-lepte a fal tövét és takarítás hiányában az eső áldásos tevékenységéig bűzlött. Növelte a gondot a zárt soros beépítés, ahol e módszer szinte járhatatlanná tette a gyalogos közlekedést, jól lehet igyekeztek gondoskodni, hogy a potyogtatott anyag lehetőleg ne az utcai frontra, hanem a házak közötti sikátorba hulljon. Szerencsésnek mondhatja magát az a terület, ahol a házakat patak vagy egyéb vízfolyás partjára települtek, itt ugyan is a víz áramlása megoldotta az elszállítás

6. kép. Középkori házsor kilógatott árnyékszékkel

A középkorban a városok lakói a lakásaikban ilyen célra kialakított helység hiányában éjszakára rendszeresítették egy éjjeliedényt, majd reggelente annak tartalmát nemes egyszerűséggel kilötytyintették az ablakon.

Az erre a célra kialakított éjjeli edény (bili) olyannyira fontos használati tárgyává vált, hogy gyakorta még a templomba is magukkal vitték és szentbeszéd alatt is nyugodtan használták.

7. kép. Éjjeli edény ürítése az utcára

(Az akkori ipar ezeket számtalan formában és díszítéssel, a megrendelő ízlése és kívánsága szerint mázas és aranyozott kivitellel készítette).

E. kilötytyintett „vegyes termék” elhelyezésnek aztán az lett a következménye, hogy a középkori városi utcákat ellepte az emberi ürülék, amelyet az utcák közepén futó csatorna próbált valahová elvezetni, bár a mocskot leginkább az esővíz tüntette el.

8. kép. Középkori éjjeli edény

Hogy a hölgyek földig érő ruhája a tocsogó ürüléktől ne szennyeződjön, magas talpú pót-facipőket rendszeresítettek járás-kelés céljára.

9. kép. Magasított lábbelik a hosszú ruha védelmére

Egyik párizsi rendelet arra kötelezte az a bilik tartalmát utcára döntögető lakókat, hogy mielőtt reggel vagy este 10 óra után kiöntik a kübli tartalmát, hangos kiáltással – Vigyázz víz! (franciául „Gardéz l’eau”) – figyelmeztessék az ablak alatt járókat.

A XVI-XVII sz. hozott bizonyos előrelépést. A házakba már beépítettek egy-egy kisebb helységet, a padozatba lukat fúrtak és azon keresztül potytyantottak a polgárok. Kényelmi szempontnak számított a guggoló testhelyzet helyett valamely ülő alkalmatosságnak a luk fölé helyezése. Az alatta lévő helységet ritkábban takarították, ami természetesen meglehetősen nagy bűzt eredményezett. Ennek csökkentése érdekében a tehetősebbek ürüléküket ejtőcsövön egy zárt hordóba surrantatták és amikor megteltek elszállították.

10. kép. Igazi székelés a középkorban

11. kép. Középkori hordós ürülék elszállítás Németországban

A köztisztaságot azért idővel számos város megpróbálta rendeletben szabályozni. Például Münchenből és Strassburgból is fennmaradt egy-egy városi rendelet, amely az ürülék és a szemet elszállítására szólította fel a háztulajdonosokat. A 16. században Párizs városa súlyos büntetéssel sújtotta azt a háziurat, aki az udvarában nem gondoskodott megfelelő mélységű és elhelyezésű emésztőgödörrel.

A mai szemlélettel bizalmatlanul lehet fogadni az Ó- és középkor higiénés kultúráját. Az illemhelyek a kornak megfelelően részben megoldották a salakanyagtól való megválást, ám a későbbi korokban felmerülő kérdés volt, hogy hogyan oldották meg az altest „takarítását”? A szivacsos végű eszköznek és annak használatát felváltotta a kéz közelébe jutó moha, föld, lapu és falevelek, többször használatos kendők, rongyok stb.. de nem maradt fel írásos anyag, hogy ez utóbbi közös használatú textíliát pl. milyen gyakran mosták ki.

Az első „toalettpapírra” hasonlító anyag megjelenése és használata kínai eredetű.

A Középkor elején a kínaiakról szóló egykori feljegyzés arról számol be, hogy „Nem törődnek tisztaságukkal, és nem mossák magukat vízzel szükségleteik elvégzése után, hanem csupán megtörlik magukat papírral.

Az ezredforduló tájékán már uralkodói rendelet rögzítette, hogy a császár számára előkészített toalettpapír két láb széles és három láb hosszú kell, hogy legyen. A papír megjelenésével kapcsolatban ez volt a világon az első alkalom, hogy kimondottan az illemhelyen történő használatra készítették.

Kínáról egyébként az is elterjedt el, hogy a vendégségbe érkezőknek addig kellett maradniuk, míg az „értékes” ürüléküket nem hagyták a vendéglátó portáján. (Érvényesítették azt a szokásjogot, hogy „itt zabáltál, itt kakájl!”.) Elképzelhető, hogy egy kiadós „esküvői tor” után mi maradhatott a környezetben.

Noha a modern vízöblítéses toalett előfutára a XVII. sz. elején megjelent, az első nyugati „hivatalos” törőlap papírt csupán a XIX. sz. közepén kezdte egy élelmes amerikai (Joseph Gayetty szabadalmazó) gyártani.

12. kép. Toalettpapír az újkorban

Az óta se szeri, se száma és minden WC természetes tartozéka az egyben reklámhordozó, különböző színű, alakú, illatosított, többrétegű, sima vagy érdesített felületű stb.. gyártmányoknak, mely a modern világ egyik sikere a higiéné e területén, a fertőzések, járványok és egyéb betegségek megelőzésének csökkentése vagy elkerülése érdekében.

A városi hatóságok az utcák ürüléktől és szeméttel történő elszennyeződése, a járványok sok helyen és gyakori megjelenése miatt úgy is igyekeztek az áldatlan állapoton segíteni, hogy tereiken a római kort idéző nyilvános, de már zártépítésű illemhelyeket telepítettek. A XVII - XVIII század vívmányainak számító építmények lényegesen lendítettek az e területen kialakult kedvezőtlen szabados szokásokon. A nyugati országokban divó építészeti stílus jegyei tükröződni látszanak a külső formákon is.

Egy németországi példa mutatja be a már elkülönített, férfiak- nők számára használható objektumot. Tekintélyt parancsoló a fekete szín és a vaskos megjelenés. A franciáknál hasonlatos volt kezdetben a forma és a szín is, ám a lakosság fennakadt és erős nemtetszésének adott kifejezést, hogy ezek a nyilvános „vizeldék” állítólag idővel a meleg kapcsolatteremtő helyévé szélesedett ki. Az ottani tervezők szellemességére jellemzően a „díszajnt” úgy választották meg, hogy a bent tartózkodónak a burkolás csupán comb és váll közötti részét takarta, a lábak és a fej szabadon látszott, így felismerhetővé váltak. Ezzel jelentősen sikerült a „meleg tanyákat” visszaszorítani

13. kép. Középkori nyilvános német és francia utcai „vizeldék”

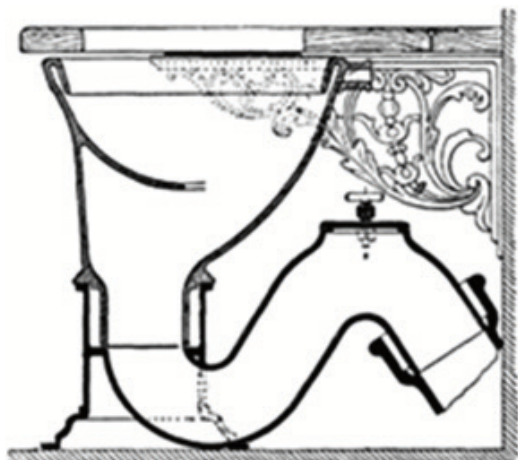

Számunkra teljesen természetes, hogy a WC a házban van, és bármikor használhatjuk. Azt tudjuk, hogy Európában az első fürdőszobák a 19. században jelentek meg, mikor a vezetékes víz elterjedt a lakásokban. Korábban tisztálkodás céljából csak nyilvános fürdők voltak, ahol az emberek a szükségleteik elvégzésén túlmenően játszottak és beszélgettek egymással. Ezt ma már elképzelni sem tudjuk. A középkori kényelem kifejezője volt a bő étkezés utáni ejtőzés és a tele gyomor ürítése. Aki tehette, kényelmére helységről-helysére mozgatható karosszékekben is „székelhetett”, a szolgák gondoskodtak a vödörbe került ürülék elszállításáról, aminek az elhelyezése attól függött, hogy lakótömbben vagy kertvárosban éltek. Számos

14. kép. Mobil házi WC.

egyéb jellemző mellett eltolódott az ipar és mezőgazdaság területén foglalkoztatottak aránya. Hirtelen felgyorsult az urbanizációs folyamat, melynek további hatására, ipari körzetek alakultak ki, megnőtt a „kolóniák” laksűrűsége (emeletes beépítés, kisméretű lakások). A gőzgép és a szivattyú feltalálása után mind a lakosság, mind az ipari felhasználók szinte korlátlanul juthattak vízhez, ugyan ekkor, különösen a „vegyipar” újabb és újabb anyagokat produkált, melynek szennyvize a termelés végpontját követően a csatornáknak kötött ki.

15. kép. Az „angol wc” metszete

Anglia azonban abban is különbözött a többi „fejlődő” országtól, hogy itt találták fel az első „vizes” de még nem vízőblítéses „klozetot”. Ennek első „minta példányát” Sir John Harrington 1594-ben állította elő és Bath környéki vidéki otthonában helyezte üzembe. A feltaláló találmányát „Ajax átváltozása Értekezés egy áporodott témáról” c. munkájával hozta nyilvánosságra. (Az Ajax névvel – szójátékként – abban az időben Angliában a klozetet illették, mely a „jake” szóra utalt.) Az enyhén szólva szabados írás nagy felháborodást keltett a királyi udvarban. I. Erzsébet királynő ettől függetlenül engedélyezte, hogy az „ülő alkalmatosság” egyik mintapéldányt beépítsék Richmond-i palotájába. A „találmány” ugyan nem élte túl az Erzsébet kort, de két évszázad múltán, már vízőblítéses formában újra éledt. Ez is hozzájárult világban a szennyvíz mennyiségének rohamos növekedéséhez.

A nagy ötlet voltaképpen nem is a tartály volt, hanem a vízvezetéken alkalmazott S-kanyar, amely a szag kiáramlását (bűzelzáró) akadályozta meg, így a klozetot a lakáson belül is el lehetett helyezni. A WC kagylót eleinte agyagból gyártották, csak később terjedt el a sokkal könnyebben tisztítható porcelán alkalmatosság.

16. kép. Londoni nyilvános illemhely a XVIII:XIX sz. ban

17. kép. Nyilvános angol földalatti WC. lejárata átalakítás után

A XIX sz.-ban Anglia szintén követte a nyilvános WC-k telepítését. Jobbára a térszín alá telepítették és szembetűnő lejárattal hívták fel rá a figyelmet. Ma már kihasználják a régi tágas helységet és – amint a képen is látható – pl. korszerű kávézóvá-, sőt előfordult, hogy lakássá alakították át.

Ahogy az arabok annak idején a „O”-t adták a világnak az anglok is egyébként rendkívül büszkéek arra, hogy az emberiség számára sok-sok más

mellett a WC-t ("water closet") ők adták a világnak. (Viktória királynő idejében a várostervezők által tervezett nyilvános helységek szinte palotákként alakították ki. A speciális helység nevére számos és változatos nevet gyártottak. E találmányuk emlékére – az angolokra jellemző hagyomány tiszteletből – létrehozták a Brit Toilet Association-t (BTA), melynek küldetése, hogy a biológiai szükség ne számítson tabu témának. (forrás: R. Hahn Veronika: Az angolok komolyan veszik WC-jüket. Népszabadság 2009. szeptember 26.)

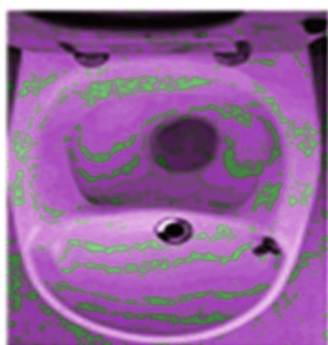
18. kép. Modern japán automatizált WC.

A XX. század ugrásszerű előrelépést mutatott szerte a civilizáció kihasználásában előrébb tartók világában. Már elmaradhatatlan kulturális igényné vált a fürdőszoba az abban elhelyezett vagy igényesebb kialakítás esetén a külön fülkében kézmosóval is felszerelt vízöblítéses WC. Az ipar igyekezett kielégíteni az egyre tárguló kíváncsiságokat és újabb és újabb helykihasználásban, víztakarékosságban és kényelmi szempontokat, melyek érdekében messzemenőleg kedvezőbb dizájnokokat dobott és jelenleg is dob a piacra. Az elit a hálósobákhoz tartozóan ragaszkodik a külön WC -vel kiegészített fürdőszobákhoz, a kettős mosdóhoz, bidéhez, stb..

A rohanó életben a lakások szűk keresztmetszete gyakorlatilag a fürdő-WC komplexum lett. Bár összességében a családok az anyagcserére

vonatkozó témákat ha kifelé nem is tabuként kezelik, de bizonyos prűdantéria mindenképp előtérbe került. Ma már az sem ritka, ha a két mosdó mellé két WC-t építenek be, hogy időtakarékoság miatt székelés közben is kicserélhessék gondolataikat.

A technika és a technológia fejlődésének hajtó ereje számos egyéb mellett a jólétből eredő kényelmi igény bizonyos értelemben az úrhatnamság. A japán technika a karfába beépített kapcsolók segítségével a folyamatot automatizálva egyesítette a vécécsészét és bidét. Az anum tisztítására beépített irányítható és hőmérséklet szabályozó vízszugár szolgál, míg a szárításhoz meleg levegőt fűznek be. Szagelszívó és ülés melegítő is hozzátartozik a berendezéshez. Újdonságnak számít – főleg a mozgás sérültek számára – a magasság változtatását szolgáló teleszkóp jellegű megoldás is.

19. kép. Osztott kialakítású modern csészék

Amíg a világ egy tekintélyes részén uralkodóvá vált a csatornázás és vele a használt vizek többé-kevésbé megoldott tisztítása, mely lehetővé teszi az e témában sokszor szóba került életfunkció kényelmes módon és körülmények közötti gyakorlását, több mint két és fél milliárd embernek még megfelelő ivóvíz sem áll rendelkezésre, nem hogy csatornázás, hát még hova tovább angol

20. kép. A páros mosdó tovább fejlesztése

WC. A tiszta (ivó) vízzel való takarékoság a WC-k víz felhasználásánál is általános probléma. Ez a kérdés megjelenik az ó- és az új világ fajlagos felhasználása terén is. Az amerikai WC-k szifonos rendszerűek, ami azt jelenti, hogy a csésze használaton kívüli állapotban vízzel teletöltött. Az ürülék a pottyantás után azonnal víz alá kerül, és minimális szaghatással jár. Míg az Európában használatos módszer a végén leöblít vagy „elmos”, az előbbi viszonylag magasabb vízmennyiség felhasználásával a szilárd anyagot magával úsztatja.

Különösen a sokmillió nagyvárosokban igen fontos és nem csupán gazdasági kérdés az öblítő víz oda juttatása és a szennyvíz elvezetése. Számos gyártó cég a vízhasználat csökkentése érdekében azt úgy javasolja megoldani, hogy pl. a férfiak is csak ülve használják. Ez esetben a szilárd és a folyékony ürülék szétválasztható lesz és a hátsó részen megjelenő ürülék elmosását

a fürdő-tusoló, kézmosó víz visszaforgatásával lehet takarékosá tenni.

A -40-45 C0 hidegben és a +45-50 C0 körüli hőségben élők anyagcseréjük végzésének tekintetben a civilizált világhoz mérten méltatlan körülmények között élnek. Egyrészt a fél éves sötétségben az igluban élők számára csupán egy vödör szolgál, melyet a jegesmedvék veszélyeztetése mellett a lakóterük környezetében tudnak kiüríteni, másrészt az égető nap alatt élők guggoló pózban, többnyire védtelen hátsó fertállyal tisztálkodás nélkül kénytelenek test funkciójukat végrehajtani. A szibériai tundrák övezetében a végtelen hó és fergeteges szél az ősi kétkarós megoldást sem teszi nagyon lehetővé, ezért kénytelenségből fa kalyibás „budi” építésével kell nem csak a hideg, hanem pl. még a farkasok ellen is védekezni.

A nagyzási hóbert egyfajta mintapéldánya pl. a királyi trón utánzása.

21. kép. Trónus a XXI. században

22. kép. Az iglu világa

23. kép. Reterád a tajgán

A felgyorsult fejlődő világban a mindenki számára segítségnyújtást adni tudó nap képes hozzájárulni, hogy modern energia átalakító berendezéssel enyhíteni tudjon a kedvezőtlen körülmények között élők számára. Víz ugyan nem nagyon áll rendelkezésükre, de legalább a TV-t tudják közben nézni.

24. kép. Leegyszerűsített „illemhely” Afrikában

A jelenlegi kiterjedt és hosszantartó utazások nem csupán a kényelmet, hanem a speciális berendezéseket is megkövetelik. A száguldó gyorsvonatok teljesen más eszközöket követelnek, mint a hajók vagy a repülők, stb. Külön műfaj az űrhajókon használatos szilárd és cseppfolyós ürülékekkel való „bánásmód”!

A múlt század közepén megjelentek az ún. komposzt WC-k. Rész területeken bevezetése eredményezett sikert, ám összességében nem nyerte el a társadalom által elvárt, alkalmazásra való törekvését.

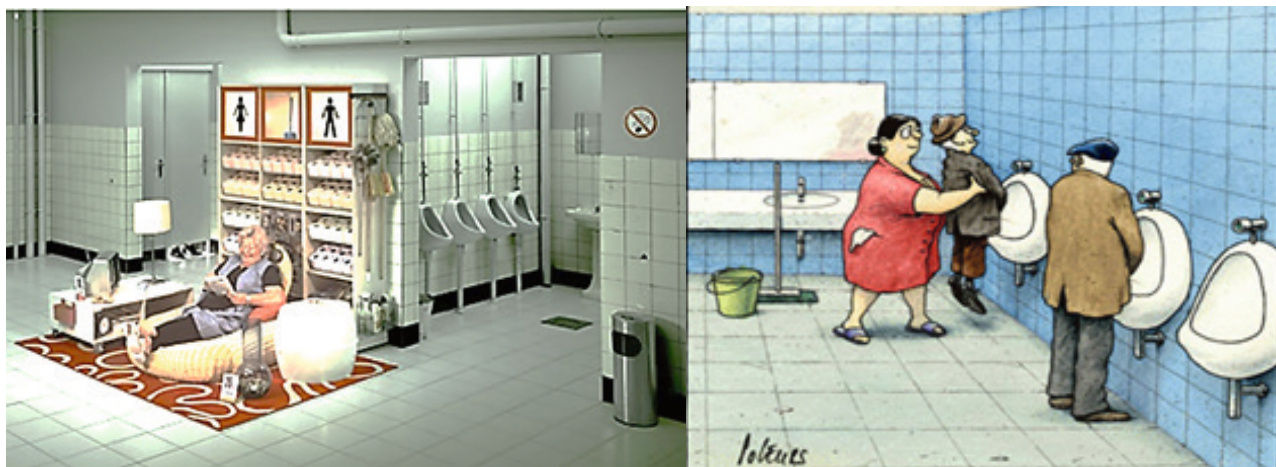
Az átlagember általában azt gondolja, hogy elég a nadrágot letolni, ám mi történik azzal a más területen értéket képviselő anyaggal, az már kevésbé érdekli. Napjainkban e lehetőleg hasznosítással egybekötött ártalommentes akár nyers-, akár szennyvíztisztítóban bármilyen technológiával kezelt iszap elhelyezése világméretű probléma. Az iszapnak gazdasági értéke van, hasznosítása terén van még mit tenni.

A berendezési tárgyak fejlődése mellett a szolgáltatás minősége is sokat változott. A nyilvános pl. aluljárókban telepített WC-k mindent megtesznek az igénybe vevők kulturális kiszolgálása érdekében.

Ide sorolhatók az újabban pénz bedobással igénybe vehető egy személyes utcai vízöblítéses, higiénikus illemhelyek vagy az építkezések számára telepíthető Toy-toy mobil kabinok.

25. kép. Ahol a technika gyorsabban fejlődik mint a csatornázás

26. kép. A szolgáltatás színvonalának emelkedése a WC világában

A berendezési tárgyak fejlődése mellett a szolgáltatás minősége is sokat változott. A nyilvános pl. aluljárókban telepített WC-k mindent megtesznek az igénybe vevők kulturális kiszolgálása érdekében.

27. kép. Korszerű nyilvános utcai vízőblítéses WC

Az Ó-kori görög világban Kr.e.néhány évszázaddal még falra festett védőszent díszítette a Palota-városok „illemhelyeinek” nevezett lakrészét. Bizonyára ettől vártak segítséget a rászorulóknak. Ma már világ szervezet is szorgalmazza a testi igény könnyebbé tevő civilizált kielégítésére való törekvést.

28. kép. Mobil (telepíthető) WC

A Víz Világnapja (márc. 22) valamint a hazai Vezetékes Ivóvíz napja (júni.12) mellett egy itthon kevésbé reklámozott, Szingapúrban székelő 2001-ben megalakult WC Világszervezet, a World Toilet Organization (WTO) évente november 19-ét „WC-VILÁGNAPPÁ” nyilvánította. Az ENSZ 67. Közgyűlésén, 2013. július 17-én céljait siker koronázta, amikor 122 ország (köztük Magyarország) támogatásával elfogadták a „Sanitation for All” című határozatot, és ezzel november 19-ét hivatalosan is a WC Világnapjának nyilvánították. Az alapokmány

lerögzíti, hogy alapvető emberi jog, hogy mindenkinek megfelelő minőségű WC rendelkezésre álljon. Több mint két milliárd ember sajnos olyan körülmények között él, nem hogy vízöblítéses WC-je lenne, hanem szorult körülményei között még bármilyen minőségű „árnyékszékkel” sem rendelkezik.

Magyarországon a viszonylag kedvező csatornázottsági ellátottság ellenére, mint egy fél millió lakos számára csak egyszerű árnyékszék áll rendelkezésre. Itt az ideje, hogy a <2000 LE alattitelepülések lassan haladóprogramja mellett ez a kérdés is méltókép napirendre kerüljön.

Ha már központi támogatásra egyelőre nem sok kilátás ígérkezik, első lépésként kívánatos lenne, hogy legalább a többi világnapi megemlékezések mellett ez a téma is kapja meg a méltatást.

29. kép. A megkönnyebbülés Védőszentje az ókori reterádákban (ógörög falikép)

